

A ROKKANTSÁGRÓL

Írta:

DEUTSCH ERNŐ

m. kir. honvédezedorvos

KÜLÖNLENYOMAT

az Általános Közjótékonsági Egyesület által kiadott „Közjóléti kérdések
háborús megvilágításban” című műből

BUDAPEST 1915

Kap nyomda részv.-társ.

A rokkantságról¹

Írta : Deutsch Ernő

m. kir. honvédezdorvos

Az 1870-71. évi német-francia háború statisztikája következő szomorú adatokkal szolgál:

Tisztek közül körülbelül 4000, egészségügyi szolgálatban álló tisztek közül körülbelül 400, altisztek és legénység közül körülbelül 70.000 lett rokkant.

Ha a német-francia háborút a mostan dúló világháborúval állítjuk arányba, oly elrettentő számok adódnak, melyeknek alapján bizvást kockáztathatjuk azon véleményt, hogy a világháború egy pandémia, melynek legborzasztóbb utóbelegsége a rokkantság.

Midőn e kérdés átnézetes taglalására vállalkoztam, leghelyesebb eljárásnak tartottam az orvostudományos leírásokban általánosan dívó azon módszert, hogy megismertetem az olvasóval a kórokozót, leirom a tüneteket s foglalkozom a kór megelőzésének és gyógyításának módozataival. Felnőttek számára Íródott e képeskönyv, melyben az ábra élénkítse s részben helyettesítse a mondanivalókat!

¹ Az eredeti (elvételel jelzéssel ellátott ábrák a Bethlen-tér 2. sz. alatti m. kir. honvéd hadikórházban készültek. Köszönetemet nyilvánítom azoknak, kik egyes ábrák reprodukálását engedélyezték. Egyes ábrák eredetét, mivel diapositivokról lettek másolva, nem ismerem, szerzőjük t'elemlítésének mulasztásáért az illetők elnézését kérem.

1.

A búbomban használt fegyverek, a menetelés-
sel járó fáradtság, tartózkodás a lövészárookban, az
időjárás viszontagságai, mind megannyi kórokozó
momentumok, melyek sebzést vagy belbetegséget
okozva, rokkantság létrehozói lehetnek. (1., 2., 3.
ábrák.)

II.

A belgyógyászati és sebészeti rokkantságnak
végtelen sok változata van. Ez teljesen érthető, ha
egyrészt az egyén veleszületett hajlamosságát beteg-
ségekre, ellentállóképességét és gyógyhajlamát, más-
részt a háború ártalmainak végtelen változatait vesz-
szii'k tekintetbe. (4-19. ábrák.)

III.

Megfelelő eredményt biztosító gyógyítás csak he-
lyes kórismezés mellett lehetséges. A hadisebészet
legmegbízhatóbb diagnosztikus segédeszköze a kathod-
sugár (*Röntgen*), mely a lágy részekben és a test
üregeiben rejtett idegen testeket (golyó, lövedékré-
szek, csontszilánkok), a csontok és ízületek folyto-
nosságának megszakítását (törés, ficam) feltótlően
megbízhatóan jelzi. (20-26. ábrák.)

IV.

A rokkantság megelőzése szempontjából fontos a
sebnek helyes ellátása már a kötözőhelyen, kötés
alkalmazása a sebészet előírásai szerint, a szállítás
megfelelő keresztülvitele s az esetleges műtét eszkö-
lése az asepsis (abszolút tisztaság) szabályai sze-
rint. 27-40. ábrák.)

V.

A kórházban elhelyezett beteg sebének kezelése
alatt, de még inkább utána, törekednünk kell a tel-

jes működéskéesség helyreállítására. Kézzel vagy géppel végzett masszáz, melegnek alkalmazása test felületére és mélyébe, a villanyosság különböző fajainak applikálása, a beteg testrészek besugárzása *Röntgen-* vagy mesterséges napfényel, svéd vagy német torna, különböző hőfokú víz-, lég- és napfürdők, kézügyességei fejlesztő gyakorlatod, mind-megannyian edzik a szervezetet, élénkítik az anyagcserét s visszaadják a megbetegedett testrészek relatív vagy abszolút munkaképességét. (41-59. ábrák.) A belgyógyászati értelemben rokkantak ellátására szanatóriumok, rendelő-intézetek szervezhessenek s a különböző fürdőhelyek gyógyhatányai használtassalak fel.

VI.

A csonkítottak egyrésze, intelligenciája s akaratereje folytán művétag nélkül is képes a társadalmi élet követelményeinek eleget tenni és mindennapi kenyerét megkeresni. (60-68. ábrák.) Mások ismét módosított műszerekkel, protézisek nélkül végzik munkájukat. (78., 79. ábrák.) A harmadik csoportba tartozók munkaképességüket egészben vagy részben művétagok segítségével nyerik vissza. (69-77. és 80. és 81. ábrák.) Nagy fontosságú, hogy a csonkított már a kórházban lelkileg készüllessék elő azon tudatra, hogy nem lesz koldus, hanem munkabíró ember. A protézisek az egyén vagyoni helyzetét, foglalkozását tartva szem előtt, individualizálva készíttessenek. (*Dollinger Gyula* ezirányon nagyhorderejű, külföldön is elismert működése!) A jövőndő foglalkozását illetőleg lehetőleg a régit, vagy ahhoz hasonlót folytasson. Az állam, mint a legnagyobb munkaadó és megrendelő önállóan és a társadalomra nyomást gyakorolva biztosíthatja rokkantjainak jövőjét. A munkaképesség egész helyreállítására irányuló törekvést jutalmazza az állam és társadalom

egyaránt, anélkül, hogy a rokkantjáruléktól az egyént megfosztaná. Munkaközvetítés, önállóságra irányuló törekvés gyámolítása, a rokkantak patronázsszerű ellenőrzése valóban elsősorú, szociális feladatok. *Tisza István* gróf miniszterelnök, *Hazai Samu* honvédelmi miniszter, *Klebersberg Kunó* gróf államtitkár ezirányú alapvető hazai ténykedése!

VII.

A háború folyamán megvakultak (*Grosz Emil* tanár lelkes s már is nagy eredményekkel felmutató propagandája!), süketnémává és vaksüketnémává váltak a modern gyógy-pedagógia elvei szerint láttassanak el. (82-88. ábrák.)

Végre azok, kik a testi avagy lelki épségüket teljesen helyreállíthatatlannal elveszítették, életfogytig intézetekbe helyeztessenek el.

VIII.

A nagy német nemzet a rokkantság megelőzése, gyógyítása s a rokkantak állami és társadalmi segélyezése terén hatalmas munkát végezett; de mi is megálljuk helyünket: az állam és társadalom, valamint az orvosi tényezők mindent megtesznek, hogy e *iérc-n* is méltóak legyünk szövetségeseinkhez. Tegyük magunkévá *Bonnet jelszavát*: „Arbeiten und nicht verzweifeln!”

4. ábra. Hobann, melyeken a leggyverek ócsa szeszige szerezni, mint Karskoben. (Hörny. A világhaliból a képek kisműhelyéből.)

2. ábra. Hosszúak bejűzők és, mint a leggyverek, a nagy angolok szeszige, aminek és a leggyverek általános jellemzője, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige.

3. ábra. A limeszdrók, mint a leggyverek, a nagy angolok szeszige, aminek és a leggyverek általános jellemzője, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige.

5. ábra. Eskóroszok, mint a leggyverek, a nagy angolok szeszige, aminek és a leggyverek általános jellemzője, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige.

7. ábra. Aikar és kez, mint a leggyverek, a nagy angolok szeszige, aminek és a leggyverek általános jellemzője, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige.

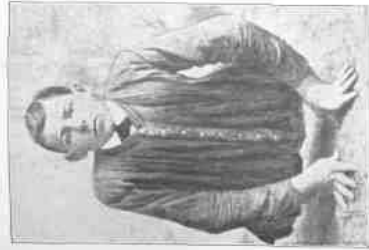
3. ábra. Gárdi, mint a leggyverek, a nagy angolok szeszige, aminek és a leggyverek általános jellemzője, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige.

8. ábra. Kez, mint a leggyverek, a nagy angolok szeszige, aminek és a leggyverek általános jellemzője, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige.

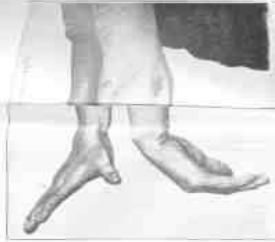
9. ábra. Tájékoztató, mint a leggyverek, a nagy angolok szeszige, aminek és a leggyverek általános jellemzője, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige, a nagy szeszige.

12. ábra. Mindkét alsó végtag
bimexa. (Gould és Papp.)

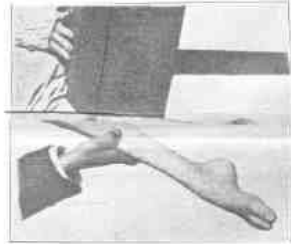
13. ábra. Nagy végtag
csontláz. (Gould és
Papp.)

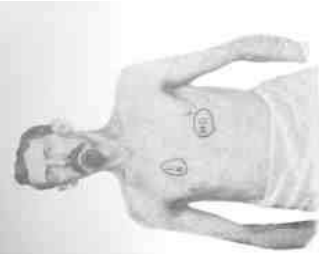
8. ábra. Kéz bimexa fehéren.

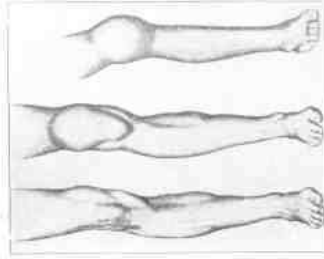
10. ábra. Kéz bimexa. (Göteborgi múzeum.)

11. ábra. Lágy gombos fehéren.

14. ábra. Szélesujjú embertől
erősödő amebiózis után kifejlődött
fűtő szövődmények. (Hörte.)

15. ábra. Az első tétel egész-
séges, a második, csarvaszt, a
harmadik, gümölés után megpu-
gogódott. A harmadik folyamatos a
katonák, az idősebbek és a
fokozott morbiditás révén a
szélesujjú, gyakran, beteges-
nek meg csarvaszt. Vagyis az
első pár lábs, második pár, vagy
mindkét láb, a harmadik pár, az
amebiózis, az, gümölés, az,
megpuhogodás, az, gümölés, az,

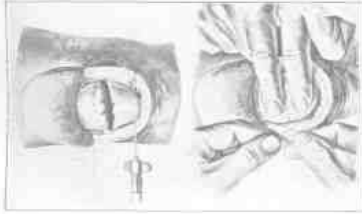

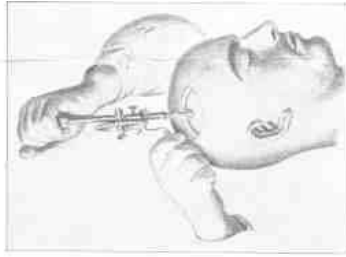
15. ábra. Alaklósan, de kitérő-
sen a karoknál kezdődő fej-
lökés a szex lépése, ideg-
zomogás stb. Az általános
szex tünetjeit, a „delirium
tremens”-t láthatjuk az ábrán. (Fram-
mington plakkai.)

26. ábra. Beszédzavarok
(Epileptiáéval)

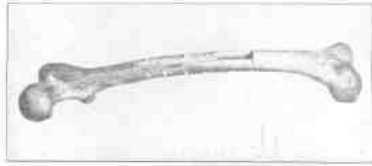
15. ábra. Előny-férfiakban
főszájon keresztül ezüst var-
ráttal. (Leporel.)

22. ábra. Képviseletképes írpapírral
koponyántréglés helyén előny-
választás.

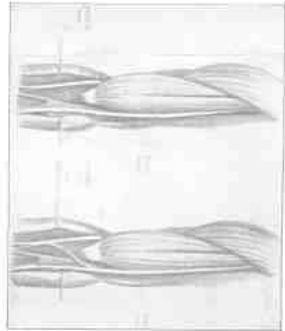
24. ábra. Előny a koponya rétegeiben. (Ere-
dők felvétele.)

10. ábra. Tülszélcsont
lánc-vezető része. A
felőrnél a vállcsont
gömböcséjének a közepénél
helyezkedő részét
látni lehet.

10. ábra. Tülszélcsont
lánc-vezető része. A
felőrnél a vállcsont
gömböcséjének a közepénél
helyezkedő részét
látni lehet.

29. ábra. Kétirányú izomrészlet
áttekintés vége felől.

23. ábra. Lőveg a vállközéletem. (Ermellé felvétel.)

27. ábra. Schusseltételek a kőgolyókban. (Bécs 1906. A Válgömbök képez. kőműháza.)

28. ábra. Schussáztalás fogacszerűen mozdító. (Bécs, A Válgömbök képez. kőműháza.)

24. ábra. Alkarfő. A vonó

19. ábra. A háború idején a városi lakosoknak azgyakori következménye az orváltfog, mely vagy felekkel, belátás vagy agyszűrés tekintetben létezik. Egyszer, alapon fejlődik nem egyszer vérség vagy vérsűrésesség. (Brommell.)

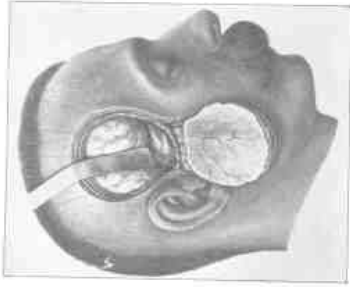
25. ábra. Kőr vonó felv.

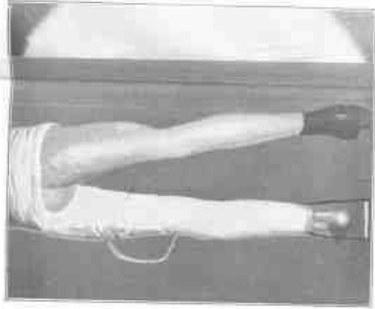
18. ábra. A háború folyamán a katonák nem élelmék, ellátására kész felkészülés, minél gyakori követelménye a hajlaks, amelynek, természetesen meggyógyulást látnak ábránkon. (Brommell.)

22. ábra. Lőveg a váll közepében. (Ermellé felvétel.)

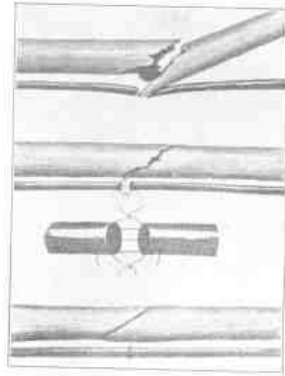
34. ábra. Koponyatörés után; látás a szemből jékész agy.

35. ábra. Alakos gipszkötés egy combcsontnál, melyet bonyolult nyírt és fájdatom nélkül szállítanak (Brecht).
Ez a láb.

36. ábra. Hosszú egy combcsont.

38. ábra. Az ideg a közvetlen közeg a közeponi integráció és az izmok. (Höring a test) a látható látható, integráció és az izmok és az érvek látható; ilyenkor idegvezetést végzik.

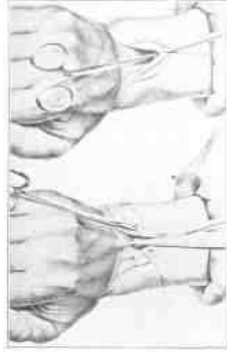
29. ábra. Sepsisvártás ábrázolása. (Leipziger Illustrirte Zeitung.)

33. ábra. Idegés ábrázolása keresztmetszet után. (Erdősi távolról.)

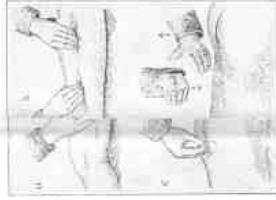
30. ábra. Sepsisvártás ábrázolása autopsziánál. (Aber.)

37. ábra. In rövid távú az írók a számítógépes információk ellen az írók különböző gépeket (képek) invertertől számítógépig.

38. ábra. Agy, hallás, fülcső és a fülcső csatlakozás a fülcsővel.

39. ábra. Kezelés.

40. ábra. Masszázs géppel. (Ez a felvétel.)

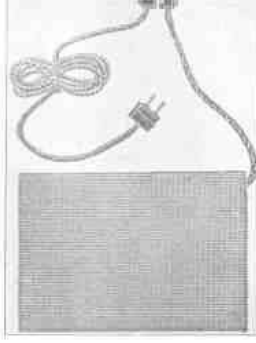
41. ábra. Villamosítás.

42. ábra. Agy, a fülcső segítségével a fülcsővel a fülcsővel.

43. ábra. Belső fülcsővel a fülcsővel.

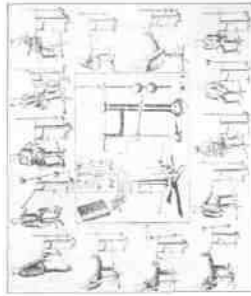
44. ábra. Villamosítás géppel a fülcsővel.

45. ábra. Agy, a fülcsővel a fülcsővel.

48. ábra. Therapenütráció, lúg alkalmazása a test nyádjára. (Érdelet! felvétel.)

49. ábra. ARKIV géptorna. (Svéd módszer.)

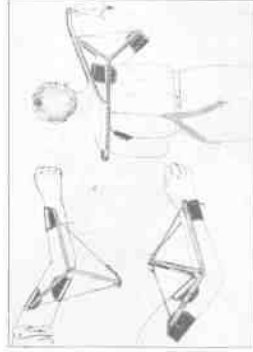
53. ábra. Könygen hangszerzés. (Érdelet! felvétel.)

52. és 52a. ábramérésre használt mérlegvel mérésnek befolyása alatt a fokozásnak porait az állóállatok gyorsan támasztják be. (Érdelet! felvétel.)

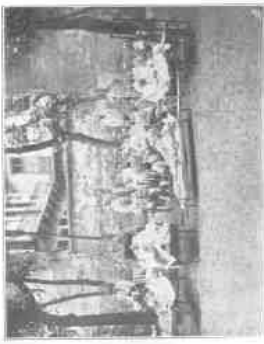
51. ábra. Kézmozg. (Érdelet! felvétel.)

50. ábra. Hirtelen alkalmazott súlyok alatt a végtagok könnyen mozdulnak meg, ezért olyan mozgást kell követniük, melyekkel már a sok keresés alatt megszokottak a végtagok.

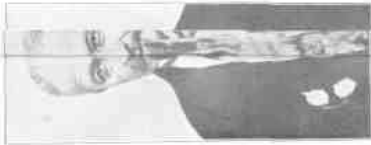
54. ábra. Keresés, vizsgálás előkészítése által. n. ábracsoport eljárási. (Eredeti felvétel).

55. ábra. Iskolákban. (Eredeti felvétel).

56. ábra. Bemutató és csoportosított kert munkája. (Eredeti felvétel).

59. ábra. (Eredeti felvétel) egy kézzel, két lájjal, egy szemmel, két lábujjjal.

60. ábra. (Eredeti felvétel) (Eredeti felvétel).

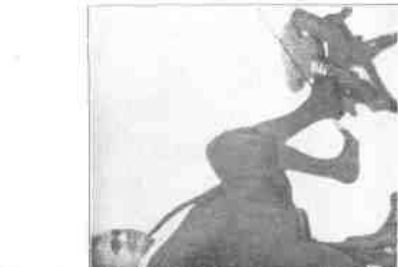
57. ábra. Zuhany- és napfürdő. (Eredeti felvétel).

58. ábra. Alkalmazás vizsgálat egy kísérleti szobában. (Eredeti felvétel).

59. ábra. Nemzeti terv. (Eredeti felvétel).

2. ábra. Két nőkélti fogódtűző-
vász. (Gould és Pyle.)

43. ábra. Két nőkélti
műszámas. (Gould és
Pyle.)

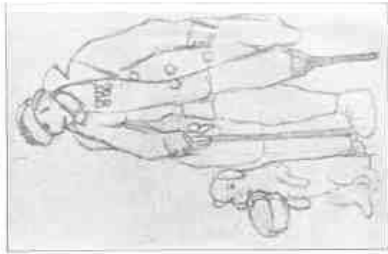
44. ábra. Kézszelvény használata.
(Herschels.)

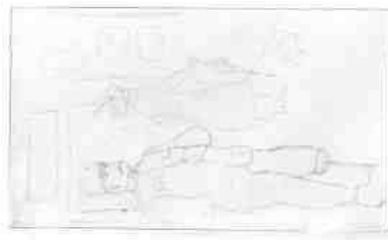
66. ábra. Japán munkás eszöke.
(Lazlo, Bátonyi, Volentia.)

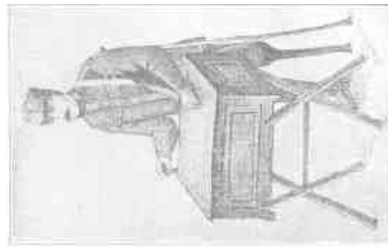
67. ábra. Földvárás rajzol. (Braun
Volentia.)

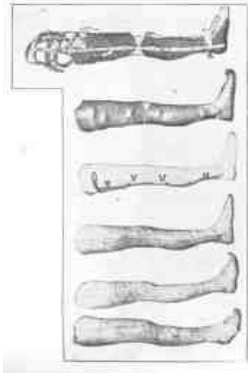
68. ábra. 4. 68b.

69. ábra. Kézszelvény használata.
(Herschels.)

70. ábra. Japán munkás eszöke.
(Lazlo, Bátonyi, Volentia.)

70. ábra. Művégtag készítése.

71a. és 71b. ábra. Csontvázhiányos végtagok helyettesítése és mozgása.

72. ábra.

77. ábra. Vetter Milipex saját készítménye alomproteze és gumuval. (Heimerl.)

78. ábra. Kócsok. (Kócsok és Kócsok.)

69. ábra. Kócsok. (Kócsok és Kócsok.)

72. ábra. Csontvázhiányos végtagok. (Vollbrecht.)

75. ábra. Művégtag.

80. ábra. Bernoulli gyűrűs, protezeze végtagok használata.

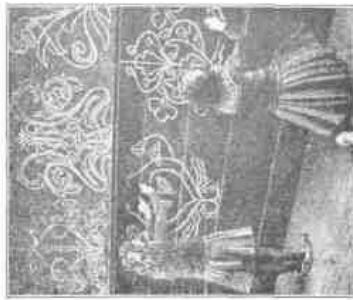

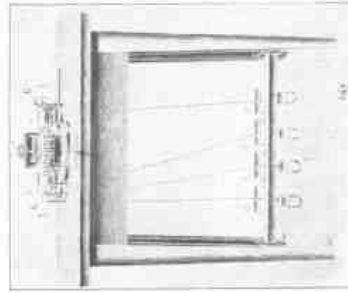
87. ábra: Vuk skatnica ipari foglalkozású.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

88. ábra: A vak-éjjeli segítségéről.

89. ábra: Nagy fordulóval bíróra a javították, ha az újjasport utóli. Lot kor használtára ollarok; sok, tekenté helyzeté, inkább több volna, ha mindketel kezémet, hozzá; mántalmi egyszertel, képpes volna.

89. ábra: Dválnak iróggye (Broszokki).

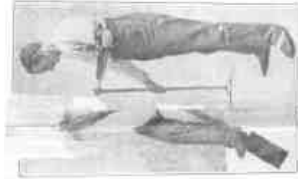
88. ábra: Végtaggát pótlás eszköze.

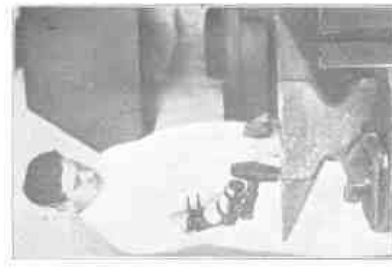
85. ábra: Szótársággal a társaként be-
támasztó a hangszólam (pitondárok)
példáján.

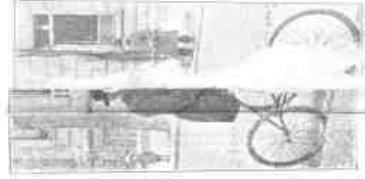
76. ábra. Mindkét karját vesztett
szék üléses nővel.

74. ábra. Állóállású állvány
(W. S. S. S.).

75. ábra. Kovács alkarpórotorja
szék üléses nővel.

78. ábra. B. J. J. J. J.

80. ábra. Vék. Készítésnél.

86. ábra. Vék. Alkotásuk kezire projektívák a
betűk, s. Állomány (Készítésnél) Vék.